

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Panalungtikan

Basa téh mangrupa alat komunikasi anu ilahar ku urang dipaké dina kahirupan. Mubaligh (dina Putra, 2015, kc. 1) nyebutkeun yén basa téh mangrupa salahiji hal utama dina kahirupan unggal manusa sabab dina kahirupan manusa kahirupanna raket patalina jeung basa. Hartina manusa jeung basa mangrupa hiji beungkeutan anu teu bisa dipisahkeun. Chaer dina Chaer (2007, kc. 13) nyebutkeun yén basa mangrupa lambang sora anu arbitré, unik, produktif, dinamis jeung rupa-rupa.

Basa mangrupa cicirén bangsa. Hartina unggal sélér miboga basa anu bédha, nepi ka urang bisa ngabédakeun hiji sélér bangsa jeung bangsa séjénna ngaliwatan basa anu dipaké. Geus pada nyaho yén di Indonésia aya mangpirang-pirang sélér bangsa, kitu deui jeung basana. Loba basa anu aya di Indonésia.

Salasahijina nyaéta basa Sunda. Basa Sunda mangrupa salahiji basa anu aya di Jawa Barat. Disebut basa Sunda téh pédahe ieu basa dipaké komunikasi sapopoé sélér Sunda, sanajan kiwari panyaturna beuki nyirorot. Ari sababna mah nya masarakat Sunda sorangan. Atuh henteu kitu kumaha, da masarakat Sunda dina jaman kiwari geus loba anu maké basa Indonésia keur komunikasi sapopoéna. Pajar cenah maké basa Sundana sieun salah.

Sanajan kitu dina enas-enasna mah basa Indonésia anu dipaké téh lain basa Sunda anu saluyu jeung aturan anu sakuduna. Saupama dipaksakeun maké basa Sunda, panyatur lolobana maké istilah tina basa Indonésia atawa basa séjén keur nepikeun ma'na anu dipimaksud. Dua basa éta tungtungna hirup kumbuh pagiing gisik. Lantaran lobana campur gaul, sadar atawa henteu basa Sunda loba pangaruh tina basa deungeun. Ngan, henteu sakabéh kecap anu aya dina basa Sunda mangrupa basa deungeun.

Kajadian makéna istilah deungeun dina basa Sunda téh ngabalukarkeun ayana kecap serepan. Ieu prosés ilahar aya dina unggal basa jeung teu bisa disalahkeun, kitu ogé dina basa Sunda. Prosés nyerek kecap lain ngan saukur aya dina basa Sunda, tapi aya ogé dina basa séjén.

Geus mindeng kadéngé ku urang pajar cenah basa Sunda téh lain basa anu kandaga kecapna mandeg mandiri, tapi basa Sunda dipangaruhan ku salasahiji basa. Éta pamadegan téh saenyana anu jadi pamiangan panalungtik pikeun medar perkara kecap serepan dina basa Sunda leuwih jero deui.

Loba pisan kandaga kecap anu mindeng ku urang dipaké sapopoé anu dianggap basa Sunda asli, kyaning kecap *miara*, *gapura*, jeung *sual*. Saenyana mah kecap-kecap éta téh mangrupa serepan tina basa deungeun. Patalina jeung pangaruh masarakat anu maké kecap serepan. Unggal basa miboga aturan nulis jeung nyebutkeun anu béda-béda.

Ieu panalungtikan penting pikeun ditalungtik, sabab urang kudu mikanyaho kumaha pola nyerek kecap deungeun kana basa Sunda jeung ti mana kecap serepan anu aya dina basa Sunda. Tujuanna mah sangkan dina unggal nepikeun hiji omongan bener unggal ngomongkeun, kitu deui dina nuliskeunnana.

Saméméhna ngaguar leuwih jero urang kudu mikanyaho kecap asalna. Sanggeus kitu urang kakara mampuh ngedalkeun hiji kecap kalayan bener. Sabab tetela pisan sanajan hiji foném, tapi bisa ngarobah ma'na sabenerna tina kecap anu dipimaksud. Hal séjén anu ngabalukarkeun parobahan harti nyaéta mekarna pikiran manusa salaku nu maké basa (Nugraheni,2006, kc. 1). Nyukcrukna tangtu tina kecap asalna téa. Ieu patalina jeung cara nerapkeun kecap dina kontéks anu merenah. Ku kituna, pikeun ngaguar wangun kecap jeung ma'na kecap, ieu panalungtikan téh maké ulikan étimologi, morfologi, jeung grafologi.

Aya panalungtikan di Departemén Pendidikan Bahasa Daerah, éta panalungtikan ngabahas perkara kecap serepan pikeun pangajaran. Dina éta panalungtikan saukur nataan kecap serepan. Sedengkeun ieu tulisan ngabahas perkara kecap serepan anu aya dina majalah *Manglé*. Lain saukur nataan kecapna hungkul, tapi maluruh ogé asal kecap jeung parobahan morfologisna. Ku kituna,

ieu panalungtikan dijudulan “Kecap Serepan Basa Sunda (Ulikan Étimologi, Morfologi jeung Grafologi)”).

1.2 Watesan jeung Rumusan Masalah

1.2.1 Watesan Masalah

Mindeng pisan urang mireng perkara wanda kecap kayaning kecap barang, kecap bilangan, kecap pagawéan, kecap sipat. Wanda kecap téh loba pisan rupana. Sanggeus dijelaskeun perkara cabang linguistik anu dipaké dina ieu panalungtikan, tangtu geus kagambar kumaha watesan dina ieu tulisan. Cindekna, ieu tulisan perkara kecap serepan anu diulik tina tilu cabang élmu linguistik nyaéta ulikan étimologi, morfologi, jeung grafologi.

Dina basa aya rupa-rupa cabang élmu kayaning fonologi, morfologi, semantik, jeung pragmatik. Aya hiji cabang élmu linguistik anu mindeng kapirek ku urang nyaéta étimologi. Étimologi nyaéta cabang élmu anu maluruh perkara asal usul basa. Nyukruk asal usul kecap nalika asup hiji basa, sumberna timana, jeung kumaha wangu ogé harti kecap anu robah. Kecap anu aya kiwari saenyana ngalaman parobahan tina kecap saméméhna boh éta dileungitkeun, ditambahan, diringkes, atawa dina basa *slang*. Anu dimaksud étimologi dina ieu panalungtikan nyaéta étimologi kecap serapan, anu maluruh asal muasal kecap serapan anu aya dina basa Sunda.

Satuluyna cabang élmu linguistik séjénna nyaéta morfologi. Morfologi mangrupa cabang élmu anu maluruh perkara kecap. Anu kagolong kana morfologi téh nyaéta morfém, kecap, prosés morfémis jeung mofonémik. Prosés morfémis atawa prosés ngawangun kecap, medar perkara afikasi, reduplikasi, borrowing, jsb. Ieu panalungtikan diwatesanan medar kumaha prosés ngawangun kecap serepan jeung prosés morfemisna.

Salian ti éta unggal basa boga aturan dina nulis, maca, jeung ngomong. Kitu deui dina basa Sunda, basa Sunda boga aturan dina nyerep kecap. Ngan éta aturan geus heubeul jeung can pernah diguar deui leuwih jero. Hal éta dipaluruh ku cabang élmu grafologi. Grafologi téh mangrupa salahsiji cabang tina élmu linguistik. Ku urang psikolog mah grafologi dipaké média pikeun ngagambarkeun psikologis hiji jalma. Saényana mah grafologi téh mangrupa élmu anu maluruh

perkara aksara atawa sistem tulisan. Sistem tulisan dina unggal basa pasti aya, kitu deui dina basa Sunda. Ngan sistem serepan basa Sunda mah masih jarang anu ngulik. Ku kituna ieu panalungtikan diwatesanan kana sistem tata tulis serepan basa Sunda.

Semantik mangrupa cabang élmu anu ngaguar perkara tata kecap. Semantik loba pisan wandana, aya dalapan wanda semantik (1) semantik behavioris, (2) semantik déskriptif, (3) semantik generatif, (4) semantik gramatikal, (5) semantik historis, (6) semantik léksikal, (7) semantik logika, jeung (8) semantik struktural. Anu dipaké dina ieu panalungtikan mah saukur semantik léksikal, sabab anu diperlukeun ngan saukur harti kecap.

Cindekna, tina sakumna kecap anu aya dina basa Sunda ieu panalungtikan diheureutkeun, ngan saukur kecap serepan. Sangkan leuwih teleb deui, masalah dina ieu panalungtikan ngabahas perkara kecap serepan anu diulik tina tilu cabang élmu linguistik, nyaéta ulikan étimologi, morfologi, grafologi, jeung semantik léksikalna.

1.2.2 Rumusan Masalah

Dapurán kecap anu dipikawanoh ku urang téh geus kawilang loba. Dina enas-enasna sok bingung ngalarapkeun éta kekecapan, lantaran teu ngarti ma'na tina éta kecap atawa teu nyaho cara ngomong atawa cara nuliskeunna anu bener. Éta hal bisa disababkeun ku salahajji faktor nyaéta henteu sakabéh kandaga kecap anu dipimilik ku urang pituin ti Sunda. Aya sawatara kecap anu mangrupa serepan. Ku kituna, urang kudu mikawanoh kecap naon baé anu asalna tina basa deungeun, sangkan satulunya urang bisa maham, nerapkeun kalayan bener, jeung bisa ngoméan kana kekecapan anu teu merenah, boh dina tata tulisna boh dina nyerepna.

Pikeun ngungkulán masalah anu dipedar di luhur, aya sababaraha masalah anu perlu dirumuskeun. Éta rumusan masalah téh dirumuskeun dina kalimah pananya ieu di handap

- 1) Ti mana waé kecap serepan basa Sunda?
- 2) Kumaha wangun kecap serepan basa Sunda téh?
- 3) Kumaha prosés nyerep kecap serepan?

- 4) Kumaha cara nulis éta kecap serepan téh?
- 5) Kumaha babandingan harti kecap serepan basa Sunda jeung harti kecap asalna?

1.3 Tujuan Panalungtikan

Unggal tulisan miboga udagan anu tangtu sangkan éta tulisan puguh keur naon dijjeunna. Aya dua tujuan ieu panalungtikan, nyaéta tujuan umum jeung tujuan husus.

1.3.1 Tujuan Umum

Luyu jeung masalah anu dipedar di luhur, tujuan umum ieu panalungtikan nyaéta pikeun maluruh kecap serepan anu aya jeung dipaké dina basa Sunda jaman kiwari ditilik tina jihat étimologi, morfologi, jeung grafologi.

1.3.2 Tujuan Husus

Sacara husus tujuan ieu panalungtikan téh pikeun mikanyaho jeung ngadéskripsiikeun

- 1) asal-usul kecap serepan anu aya dina basa Sunda;
- 2) basa mana anu panglobana mangaruhan kana basa Sunda;
- 3) proses ngawangun kecap serepan dina basa Sunda;
- 4) kumaha cara nuliskeun kecap serepan anu bener; jeung
- 5) babandingan harti kecap serepan jeung harti kecap asalna.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

Ieu panalungtikan dipiharep miboga mangpaat praktis jeung mangpaat tioritis.

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Hasil panalungtikan ieu dipiharep bisa jadi bahan tinimbangan nalika nyarungsum palanggeran éjahan léksikologi/léksikografi basa Sunda. Utamana perkara aturan tata tulis kecap serepan, kumaha prak-prakana saupama urang nulis kecap serepan kana basa Sunda saperti conto ieu di handap.

Conto:

- (1) /q/ *robah jadi /k/*
Aquarium → akuarium
- (2) /rh/ *robah jadi /r/*
Rhetorika → rétorika

1.4.2 Mangpaat Praktis

1) Pikeun nu nalungtik

Ku ayana ieu panalungtikan, panalungtik bisa mikanyaho leuwih teleb ngeunaan kecap serepan, asal kecap, prosés ngawangun kecapna, cara nulis, jeung harti kecap serepan.

2) Pikeun siswa

Hasil ieu panalungtikan bisa dipaké siswa pikeun bahan diajar kumaha kecap serapan.

3) Pikeun guru

Ngaliwatan ieu panalungtikan bisa nambahann pangaweruh guru dina ngajar basa Sunda. Utamana dijadikeun bahan ajar keur siswa. Guru bisa ngarahkeun siswa maké kecap anu bener jeung saluyu aturanna.

4) Pikeun masarakat

Hasil ieu panalungtikan dipiharep bisa numuwuhkeun minat jeung karesep nu balukarna bisa nimbulkeun karep pikeun ngamumulé basa Sunda jeung maca warta anu aya di sabudeureunna.

1.5 Struktur Organisasi Tulisan

Ieu tulisan dibagi kana lima bab nyaéta bab I bubuka, bab II ulikan tiori kecap serepan, bab III métodeu panalungtikan, bab IV hasil panalungtikan jeung pedaran, bab V kacindekan, implikasi, jeung rékoméndasi.

Bab I Bubuka, anu eusina ngawengku lima subbab; (1) kasang tukang, medar kunaon panalungtik ngaguar perkara kecap serepan; (2) rumusan masalah panalungtikan, ieu medar perkara naon-naon waé anu baris diguar dina panalungtikan kecap serepan; (3) tujuan panalungtikan, dina ieu subbab medar tujuan umum jeung tujuan husus tina panalungtikan kecap serepan; (4) mangpaat

panalungtikan, ieu subbab téh medar kontribusi ti panalungtik ngaliwatan ieu tulisan perkara kecap serepan; jeung (5) struktur organisasi panulisan, ngawincik naon waé anu aya dina ieu tulisan.

Bab II Tatapakan Tiori. Dina ieu bab dibagi tilu subbab ulikan tiori, panalungtikan saméméhna, jeung kalungguhan tioritis panalungtikan. Dina ulikan tiori eusina ulikan tiori kecap serapan nyaéta (1) kecap serepan; (2) kecap serepan salaku ulikan étimologi; (3) kecap serepan salaku ulikan morfologi, (4) kecap serepan salaku ulikan grafologi; (5) prosés ngawangun kecap serepan; jeung (6) palanggeran nyusun kecap serepan. Dina subbab kadua eusina ngaguar panalungtikan saméméhna anu pernah aya. Pamungkas nyaéta kalungguhan tioritis panalungtik.

Bab III Métodeu Panalungtikan, eusina aya lima subbab nyaéta (1) desain panalungtikan, pedaran perkara métodeu naon anu dipaké kalayan jéntré; (2) ngumpulkeun data, dina ieu subbab ngajéntrékeun data anu kumaha anu dibutuhkeun, léngkah-léngkah téhnis ngumpukeun data, jeung medar kalayan jéntré sumbér data dina ieu tulisan; jeung (4) analisis data, dina ieu subbab ngajéntrekeun léngkah-léngkah anu dipigawé sanggeus data nyukupan.

Dina bab IV Hasil Panalungtikan jeung Pedaran. Ieu bab nepikeun dua hal nyaéta, ngajéntrékeun data anu geus kajaring, analisis tuluy ngadéskripsikeun data, jeung ngabahas pamanggih dina panalungtikan. Bab V, ngabahas kacindekan, saran, jeung implikasi.